

DELAVSKE BAN- KE DOBRO USPEVAJO

KROJAŠKI DELAVCI ODPRO-
NOVO BANKO V PHILA-
DELPHIJU.

Država je že odobrila dovoljenje.

New York, N. Y. — Organizacija krojaških delavcev "Amalgamated Clothing Workers" odpre v nekaj tednih svoje tretje bančno podjetje v Philadelphiji. Bančni department države Pennsylvanije je že izdal dovoljenje za otvoritev banke. Petico za dovoljenje so podpisali: Jacob S. Potofsky, glavni podtajnik, Clinton S. Golden, bivši gl. organizator organizacije in zdaj tajnik Brookwoodovega delavskega učilišča, in Isaac Kessler, član organizacije.

Organizacija je svojo prvo banko odprla v Chicagu dne 1. julija 1922, drugo v New Yorku dne 14. aprila 1923. Obe banki sta uspeh. Banka v Philadelphiji bo imela tudi oddelke za pošiljanje denarja v stari kraj, kot ga imata že preje ustanovljeni banki.

Komaj petnajst let nazaj so bili krojaški delavci zelo slabo plačani in v delavnicah so bile slabe razmere. Takrat so bili neorganizirani. Pričeli so se organizirati in bojevati za boljše življenske razmere. Podjetniki so se spirali priponanju organizacije z vsemi sredstvi, s katerimi so razpolagali. Bile so stavke in stavkajoče delavce so zapirali in preganjali na druge načine. Toda delavske solidarnost je zmaga. Krojaški delavci imajo danes strokovno in gospodarsko organizacijo, ki lahko služi drugim delavcem za zgled.

Radičevci v Jugoslaviji so kapitulirali

Odrekli so se republikani in pretrgali stike z Moskvo, nakar obdržijo mandate. Samo pet mandatov je razveljavljenih.

Beograd, Jugoslavija, 30. marca. — Konflikt med hrvaško (Radičevci) kmečko stranko in Pašičevci vladno je končan. Večina radičevskih poslancev je zavrgla program za republiko in pretrgala stike s kmečko internacionalno, ki ima sedež v Moskvi. Poslanci, ki so to storili, obdržijo mandate v skupščini.

Dunaj, 30. marca. — (Poroča A. R. Decker, Chicago Daily News.) — Notranja kriza v Jugoslaviji je videti končana brez napovedane revolucije na Hrvaškem. Kakor javljajo iz Beograda, je kralj Aleksander interveniral in pridobil na eni strani radičevske poslance, da so se odrekli republikani, na drugi strani pa je pregovoril Pašiča, da je omilil svojo akcijo napram Hrvatoma.

Posledica tega je bila, da je ministrski svet odredil, da se razveljavi le pet radičevskih mandatov, med katerimi je tudi Radičev mandat, dočim vsi ostali ostanejo v veljavi. Na ta način bo Pašič imel večino v skupščini, ne da bi bil izval civilno vojno na Hrvaškem.

FRAZIER JE VŠDEL PREVEČ

Washington, D. C. — Stara garda je kaznovala senatorja Frazierja, prijatelja Indijancev in poznavalca njih zadev. Odstranila ga je iz odseka za indijanske zadeve in ga porinila v odsek za bančne in novčne posle. Senator McMaster iz Južne Dakote, nov vpornik, ki je bankir, je bil porinjen v drug odsek, o katerega zadevah ni posebno izurjen. Frazier je povedal senatu, da se je bojeval proti američnim indijanskim biroja. To je menda vzrok, da je moral iz tega odseka. Bil je pač nevaren.

Agitirajte za "Prosveto"!

Pregled dnevnih do- godkov

Amerika.

Tekstilni baroni ne morejo do-
biti stavkokazov.

Delavska bančna podjetja do-
bro uspevajo.

Industrijsko delo ubija matere
in uničuje družinsko življenje,
pravi ameriški znanstvenik.

Magnatje v Novi Škotiji vihte
trdo pest nad delavci.

Jugoslavija.

Radičevci so se podali Pašiču
in preklicali program. Samo pet
mandatov je razveljavljenih.

Po svetu.

Socialisti napredovali za milijon
glasov pri predsedniških volitvah
v Nemčiji. Druge volitve
26. aprila.

Siromašno ljudstvo na Japon-
skem ogoljufano za volilno pravico.

Mussolini je ukanil zdravnike,
ni pa svoje bolezni.

Vodja irskih kmetov se boji,
da lakota izzove revolto.

Pastor odobrava kontrolno porodo

Evanstonski pridigar pravi,
da prava morala je v pametni po-
rodni kontroli.

Chicago. — Rev. Hugh Robert Orr, pastor All Soul's Unitarian cerkve v Evanstonu, je v nedeljo dejal v svoji pridigi, da človeštvo propada radi konfuzije, ki vlada v spolnem življenju in radi brezobzirnega zaplajevanja. Potem pa se pride vojna, ki pobere najposobnejše moške, doma pa pusti slabice. "Prava morala je šele v pametni kontroli porodov", je rekel pastor.

Hišniki zahtevajo svoje pravice

MEZDE SO BILE ZNIŽANE DO
40 Odstotkov.

Med hišniki je pričelo gibanje za
organizacijo.

New York, N. Y. — Ameriška delavska federacija je pričela s organiziranjem hišnikov. Sklican je bil shod hišnikov v dvorano podpornih organizacij "Moose", na katerega so prihiteli belopoltni zamorski hišniki v velikem številu. Na shodu so nastopili S. Marks, organizator Ameriške delavske federacije, in zastopniki raznih drugih strokovnih organizacij.

Delovne razmere za hišnike so slabe. Mezda se je znižala do 40 odstotkov. Povprečna mezda hišnikov ne doseže sto dolarjev na mesec. Stanovanja imajo navadno v kletih in dostikrat mora žena pomagati svojemu možu, da je delo izvršeno. Superintendenti imajo več mezde in prejema do \$150, \$175 in največ \$200 na mesec. Zato mezdo mora hišnik izvršiti skoraj vsa popravila sam v apartmentnih hišah. Superintendent mora nadzorovati kurjača, delavca pri dvigalu, on ali pa njegov namestnik pa mora izvršiti vsa popravila, ki pripadajo vodovodnim monterjem, pleskarjem in sobnim slikarjem, tesarjem in drugim delavcem. Za delo mora biti pripravljen vsako uro podnevu in ponoči.

Organizacija hišnikov bo zahtevala osemurni delavnik in čedno in človeško stanovanje. To niso pretirane zahteve, ako se pomisli, da so zdaj razmere take, da mora hišnik biti pripravljen za delo, kadar ga katera stranka pokliče. Postojanka je že ustanovljena, in zdaj je odvisno od hišnikov samih, da razumejo besede, da je v združenju moč in da sloga jači, nesloga pa tlači.

Turčija vabi poslanike v Angoro.

Carigrad, 30. marca. — Turška vlada je naslovila na tuje vlade noto, v kateri zahteva, da vse inozemske poslanice preneha iz Carigrada v Angoro, kjer je sedež turške vlade.

TRDA PEST BA- RONOV V NOVI ŠKOTIJI

MEZDE RUDARJEV SO SRA-
MOTNO NIZKE.

Beda je velika med rudarji, a
kljub temu vztrajajo v stavki.

New York, N. Y. — Strašne so razmere, v katerih delajo rudarji v Novi Škotiji. Premogovniki so lastnina britskega jeklarakega trasta (British Empire Steel Corporation), ki je v javnosti poznan po okrajšanem imenu "Bescot". Ta trust lastuje poleg premogovnikov in rudnikov še jeklarne, železnice in parobrodne družbe. Samoposebi se razume, da ima prvo besedo tudi pri provincijski vladi.

Dnevna mezda rudarjev v Novi Škotiji je od \$1.08 do \$2.38 nižja od rudarske mezde v Alberti, dasiravno je premogovo polje drugo najbogatejše na svetu. Ta fakt govori, kako naravno bogastvo postaja prokletstvo za delavce, ker ga lastujejo privatni interesi in privilegiji.

Te strašne razmere so prisilile rudarje, da so zastavkali. Nosili so težko življensko butaro, dokler so mogli in v skrajni sili so se poslužili tudi skrajnega sredstva.

Ben Legere je odpotoval v Novo Škotijo, da na mestu študira razmere, v katerih žive rudarji. O tem kar je videl in doživel, je napisal članek za tednik "Nation", ki je izšel s datumom 2. aprila. Legere pravi: "Se nikdar nisem naletel na delavce, ki morajo prenašati večjo budo in ponižanje."

To je sodba nepristranskega človeka, ki ne pripada k delavskemu razredu, ampak čuteče srce za ljudi, ki jih izkorišča kapitalizem.

Lakota na Irskem morda izzove revolto

Domača živina crka in na tisoče
ljudi se živi s suhim listjem.

Belfast, Irsko, 30. marca. — George O'Callaghan, vodja irske kmečke unije v okraju Clare, je včeraj podal žalostno sliko Irske na tukajšnji konferenci. Lakota zavzema vedno večje proporcije. Živina crka, ker ni mrve. V dveh tednih je poginilo 436 glav živine. Kmetje v okoliših, 30 milj dolgem in 10 širokem, so izgubili 80 odstotkov glav živine, ki je poginila gladi, oziroma so jo gladni kmetje pobili in pojedli. Živina je v mnogih krajih prepuščena sama sebi in stika okrog za suhim listjem. Pogrebi se vrše vsak dan.

Callaghan je končno rekel: "Ljudje vidijo črno. Jutri morda vidijo rdečo in potem Bog pomaga Irski".

ORGANIZIRANJE V TOVAR- NAH ZA IZDELOVANJE SRAJC NAPREDUJE.

Organizacija krojaških delavcev
napreduje.

New York, N. Y. — Organizacija krojaških delavcev Amalgamated Clothing Workers je sistematično na delu. Zdaj organizira delavce v tovarnah, v katerih se izdelujejo srajce. Lastniki šestih velikih tovarov so podpisali pogodbo z organizacijo. Stavka, ki je bila odrejena pred šestimi tedni proti tvrdki M. Kulock and Sen, je končala z zmago za delavce. Organizacija osredotočuje zdaj boj proti tovarnarjem, ki niso nikdar trpeli organiziranih delavcev v svojih podjetjih.

Pretvarjanje živega srebra v
zlato.

Chicago. — Čikaška univerza se bavi s eksperimenti pretvarjanja živega srebra v zlato na temelju teorije rearanžiranja elektronov v atomu. Poskušnje se vrše v Kent kemijskem laboratoriju.

Delo v industriji ubija mater in otroka

Sedanjí ekonomski sistem je naj-
večji rušitelj doma in družine,
pravi ameriški znanstvenik na
konferenci o kontroli porodov.

New York, N. Y. — Moderni ekonomski in industrijski sistem razbija družinsko življenje. Tako je rekel v soboto dr. Max G. Schlapp, profesor neuro-patologije na medicinskem Post Graduate učilišču v New Yorku, ko je govoril na šteti mednarodni konferenci o kontroli porodov.

Dr. Schlapp je dejal, da najvažnejša doba človeka je devet mesecev pred rojstvom. V tej dobi se polaga temelj telesnim in duševnim zmognostim. Ako nosna žena opravlja težka, monotona ali živce razburjajoča dela, bo njen otrok slabo, nepopolno razvit. Žene, ki delajo v industriji, ne morejo roditi zdravih in krepkih otrok. Če jih razmere prisilijo, da morajo delati, tedaj je zanje bolje, da se čuvajo nosečnosti, dokler opravljajo taka dela.

Mussolini morda drago plača svoje "junaštvo"

Vstal je iz bolniške postelje
kljub psovovanju zdravnikov,
da prepreči spor v fašistovski stranki.

Rim, 30. marca. — Mussolini je zadnje dni dvakrat vstal iz postelje in se pokazal v javnosti s namenom, da uveri ljudi, predvsem pa fašiste, da ni tako bolan kakor ga slikajo. Večina fašistov res verjame, da je njihov vodja zdaj zdrav in da jih bo sopro vodil čez drn in strn. V resnici pa ni tako. Mussolini je še vedno bolan. Fašistovski diktator ima ullesa v želodcu in operacija je najbrž že prepoznana, da bi mu kaj pomagala. Njegov zdravnik dr. Carli mu je resno svetoval, naj pusti politično areno najmanj za eno leto, če si hoče ohraniti življenje.

Mussolini pa je ignoriral svavila zdravnikov in izvršil "junaško potezo". Zapustil je posteljo in se pokazal prvič na balkonu palače in drugič v parlamentu, da s tem pobije "strupena poročila v inozemskih listih" o njegovi bolezni. Pobiti ni nič — pač pa morda ubije samega sebe. Njegov nastop v javnosti je jasno pokazal, da je mož bolan. Mussolini je bled, upadel in govori s utrujenim glasom. Tiste energije ni več opaziti na njem.

Zakaj je Mussolini zavrgel navodila svojih zdravnikov, je še spekulacija. Vsekakor je hotel vplivati na zelo resen spor, ki se je pojavil med fašisti. Opozicija pa ni z njegovim nastopom v parlamentu nič izgubila, pač pa je veliko pridobila z njegovo boleznijo. Dočim fašisti navdušeno kličejo "Živio Mussolini!", je ravno tako močan klic nasprotnikov, ki se razlega po vsi Italiji: "Smrt Mussolinijevi vladi in fašizmu!"

SOLSKO LETO SE PODAL- JUJE.

Washington, D. C. — Biro za poduk poroča, da je solsko leto 1912 šlo 158 dni. Leta 1922 se je solsko leto pomnožilo na 164 dni. Na deželi je solsko leto šlo leta 1912 le 134 dni. Leta 1922 je pa naraslo na 145 dni. V petih državah imajo še enosobne šole in solsko leto znaša le 120 dni ali še manj. V 14 državah so šole na deželi odprte od 140 do 160 dni v letu, v 8 državah pa od 120 do 140 dni v letu.

Rusko letalo padlo; trije mrtvi.

Carigrad, 30. marca. — Sovjetsko letalo, na katerem so bili trije višji sovjetski uradniki, je pred par dnevi padlo na tja v Georgiji. Vsi okupanti so bili ubiti. Tukaj sumijo, da so protisovjetski guvernerji v Georgiji streljali na letalo in ga zbili na tla.

TEKSTILNI BA- RONI NE DOBE STAVKOKAZOV

OGLASI SO OSTALI BREZ
USPEHA.

S potekom stavke niso prav nič
zadovoljni.

Utica, N. Y. — Utica Steam and Mohawk Valley kompanije si je domisljala, da bo igračka ugnati stavkajoče delavce. Ampak vsa prizadevanja dozdaj so se izkazala, da ne prinesejo uspeha. Tekstilni delavci se nahajajo res v slabem položaju. Skozi več ko eno leto so jih tekstilni baroni pestili z raznimi kapitalističnimi pripomočki, da postanejo ponižni in pohlevni. Omejili so delavni čas, zapirali tovarne za nedoločen čas ali pa za nekaj dni v tednu, da bodo toliko lažje snižali mezde po končanih predsedniških volitvah. Vsa ta sredstva niso ubila v tekstilnih delavcih delavske solidarnosti.

Ta kompanija je oglašala za stavkokaze, objubljevala jim dobre mezde, dobila jih je pa toliko, da mora ustaviti obrat v svojih tovarnah. Iskala je tkalce in delavce za popravljanje stavov. Okrog dva tisoč delavcev stavka, ki so organizirani v Uniji združenih delavcev.

Delavci so zastavkali zaradi snižanja mezde. Odločni so in se ne vrnejo praje na delo, dokler kompanija ne umakne snižanja mezde. Medtem se pa župan Gillmore trudi, da se uvede prelaskava in izvoli rassodišče, ki naj izravna spor. Imenoval je odbor, kateremu je poveril nalogo, da stori, kar je v njegovi moči, da doseže spravo.

Kompanija prav dobro občuti, da je njena dobro rejena denarna močnija od povedala in da ni kos delavski solidarnosti. Ako jo je pa srečala pamet in če bo poslušala župana, je pa še odprto vprašanje, ker kompanija ni dala od sebe vidnih znamenj, da želi spravo s svojimi delavci.

Izpremenjena volilna reforma na Japonkem

Proletarci nimajo pravice voliti
na podlagi kompromisa s plemiške zbornice.

Tokijo, 30. marca. — Predloga volilne reforme je bila včeraj sprejeta v obeh zbornicah japonskega parlamenta. Predloga pa ni originalna kot je bila prvič sprejeta v nižji zbornici, temveč kompromisna, za katero so se zedinili šele potem, ko je višja ali plemiška zbornica odklonila originalno predlogo.

Originalna predloga je dajala volilno pravico 14 milijonom osebam, ki danes še nimajo te pravice, kompromisna predloga pa je to število skrcila na okrog štiri milijone. Od volilne pravice so izključeni vsi oni, ki so "tako revni, da so odvisni od javne ali privatne podpore za svoje preživljanje". To pomeni, da siromaki ne smejo voliti, in takih je dosti na Japonkem.

Druga izprememba v volilnem zakonu je, da glave plemiških rodbin tudi nimajo volilne pravice in plemiči ne morejo kandidirati za poslance v nižji zbornici.

Zemeljski plaz zasul vlak v Sibiriji; 16 mrtvih.

Irkutsk, Sibirija, 30. marca. — Velika nesreča se je zgodila v petek, ko se je odtrgala velikanška plast prsti s hriba in zasula vlak, ki je v istem hipu privozil po progi pod hribom. Izpod prsti so izkopali 16 mrtvih in 30 ranjenih potnikov. Vlak je vozil v Verhne-Udinsk.

VREME.

Chicago in okolica: V sredo deloma oblačno. Vzhodni vetrovi. Sonce izide ob 5:36, zaide ob 6:13.

Koalicije in kompro- misi odločijo v Nemčiji

Socialisti so najmočnejša posamezna stranka. Republikanske stranke najbrž postavijo skupnega kandidata, ki bo izvoljen 26. aprila.

Berlin, 30. marca. — Rezultat včerajšnjih predsedniških volitev je sledeči:

dr. Karl Jarres, nacionalist, 10,387,323,
Otto Brauh, socialist, 7,735,678,
dr. Viljem Marx, centrist, 3,883,676,
Ernest Thaelmann, komunist, 1,869,553,
dr. Heilpach, demokrat, 1,565,136,
dr. Held, bavarska ljudska stranka, 1,003,278,
gen. Ludendorff, fašisti, 234,471.

Ostali kandidati 34,152.
Volitve so bile mirne. Edino v Berlinu so bili izgrede med komunistično in nacionalistično mladino. Pet komunistov je bilo ranjenih. Komunisti so napredovali edino v Hallu, kjer so se njihovi glasovi pomnožili za 30%.

Berlin, 30. marca. — Včerajšnje predsedniške volitve so pokazale, da nobena stranka ne more zmagati s lastnim kandidatom. To je bilo očitno že v naprej, in to je bilo najbrž krivo, da se je le 60 odatotkov volilcev udeležilo glasovanja. Nekoliko je bilo krivo tudi slabo vreme.

Ker ni včeraj noben kandidat dobil potrebne pretežne večine nad vsemi drugimi kandidati, se bodo vršile druge volitve 26. aprila. Pri drugih volitvah odloči navedna večina. Kandidirati smejo vsi sedanji kandidati in tudi novi se lahko postavijo. Ker pa takrat poide zares, bo manj kandidatov. Edaj se bodo vršila pakiranja med raznimi strankami. Vsi monarhistični elementi — nacionalisti, fašisti, pruski in bavarski "folkovi" itd. — pojdejo nedvomno skupaj in dr. Jarres ostane njihov kandidat.

V republikanski skupini so socialisti najmočnejši, toda preslabi, da bi mogli sami upati na zmago. Dobiti morajo na svojo stran demokrate in centriste (klerikale). Centristi niso edini; dele se namreč v monarhiste in republikance. Dr. Marx, ki je bil včeraj kandidat centristične stranke, je vodja republikanskega krila klerikalcev. To krilo zahteva, da se vse republikanske stranke — tudi socialisti — zedinijo za dr. Marxa. Z druge strani vabijo nacionalisti centriste, naj se pridružijo njim.

Socialistični kandidat Braun je dobil milijon glasov več kakor pa je stranka imela glasov pri zadnjih volitvah poslancev. Ti glasovi so prišli od komunistov, kajti komunistični glasovi so včeraj padli za približno milijon. O koaliciji socialistov in komunistov ni govora, ker med tema dvema strankama je ravno tako globok prepad kakor med socialisti in nacionalisti.

Najbolj so bili zopet tepeni ultranacionalisti ali fašisti, katerih kandidat je bil general Ludendorff; dobili so nekaj čez 200,000 glasov, oziroma komaj 25 odstotkov svojih glasov od zadnjih volitev. Dr. Karl Jarres, kandidat nacionalistične stranke, ni dobil absolutne večine niti v svojem lastnem mestu Duisburgu. Dobil je 46,802, socialist Braun 29,987 in klerikalec Marx 31,810 glasov.

Bivši kaiser Viljem je dobil 15 glasov v Coburgu. Nemaj najmočnejši rokoborec Breitenstetter je tudi dobil en glas.

Ekskajzerjevi sinovi, kolikor jih je volilo, so volili dr. Jarresa; ravno tako Viljemova druga žena Hermina, ki se mudi v Berlinu.

Protivladne demonstracije fran-
coskih klerikalcev.

Pariz, 30. marca. — Včeraj so bile v Vanesu in Roebnu klerikalne demonstracije proti Herriotovi vladi. Demonstracije v Vanesu je vodil kardinal Cheraat.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (raven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vso, kar ima stik s Matomo:

"PROSVETA"

2557-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oklepaju n. pr. (Mare 31-1925) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovito jo pravišamo, da se vam ne ustavi list.

KOLIKO SO VREDNE BLAGOSTANJSKE NAPRAVE PRIVATNIH KORPORACIJ?

V Chicagu se je odigral dogodek, ki dokazuje, da ni zaupati v blagostanjske naprave privatnih korporacij.

Tvrda Morris & Co. je bila izmed večjih mesarskih tvrdk, ki se je vedno štela k mesnemu trustu, kadar se je govorilo ali pisalo o njem. Družba je uvedla penzijski sklad za svoje delavce in jim je odtrgovala po tri odstotke od njih mezde za ta sklad. Obljubila je delavcem, da so upravičeni do penzije, ako delajo zanj dvajset let in so stari pet in petdeset let.

Penzijski sklad je bil za družbo dobro sredstvo, s katerim je krotila delavce, da se niso organizirali in zahtevali boljših delovnih razmer in poštene mezde. Družba ni hotela prostovoljno priznati delavske strokovne organizacije, delavci so se pa bali zastavkati in tako prisiliti družbo, da organizacijo prizna. Kajti postala je nevarnost, ako je delavec odpuščen, da izgubi tudi pravice, ki si jih je pridobil pri penzijskem skladu. Ta blagostanjska naprava je bila družbi še več. Delavci so se celo bali med sabo agitirati za organizacijo. Strah jih je bilo kompanijskih vohunov in lizunov, da jih ne ovadijo zaradi njih agitacije. Znano je bilo, da niso imeli z delavcem milosti, ki je bil na glasu, da agitira za organizacijo. Tako je družba krotila svoje delavce.

Nekega dne je Armour kupil Morrisovo družbo. Ko so sklepali to kupčijo, so seveda popolnoma pozabili na delavce in še bolj pa na penzijski sklad. Armourjeva družba je sicer vse prevzela od Morrisove družbe, le penzijski sklad je tam pustila, kjer je bil.

Ko so delavci izvedeli, kaj se je zgodilo, so tožili Morrisovo družbo za sedem milijonov dolarjev, ki so bili njih lastnina. Sodnik Ryner v Chicagu je razsodil proti delavcem.

Sodnik je dejal pri vtemeljivji svoje razsodbe, da to niso bile obveznosti tvrde Morris & Co., ki je prisilila svoje delavce, da so plačevali po tri odstotke od svoje težke zaslužene mezde v penzijski sklad, ampak krivda odpade na odbor za penzijski sklad, ki je služil kompaniji le za pečat.

Advokat C. W. Armstrong, ki zastopa na led speljane delavce, je odgovoril, da bo stvar gnil do najvišje instance, kajti prenevarno je, da bi se podjetnikom dovoljevalo, da pod takimi pretvezami pobirajo denar od svojih delavcev in ga pridržijo za sebe.

Naj se odlok najvišjega sodišča glasi v prilog ali v škodo delavcem, vseeno je to nauk za delavce, da takozvane blagostanjske naprave podjetnikov za delavce niso vredne piškavega oreha.

1. Noben podjetnik ne ustanovi penzijskega sklada ali katere druge blagostanjske naprave iz ljubezni do delavcev. Take naprave imajo edini namen, da služijo za pomnožitev premoženja na eden ali drug način podjetniku, ki je napravo ustanovil. V teh napravah ni najmanjše ljubezni do svojega bližnjika. Preden se izvedejo, podjetniki dobro preračunajo, ako je zanje kaj dobička v njih.

2. Take naprave so vedno v nevarnosti, da bankrotirajo in ali poginejo iz drugih vzrokov.

3. Pri upravi takih naprav nimajo delavci kaj govoriti. Naloga upravnega odbora je, ki sestoji iz delavcev, da molči in da služi kompaniji za pečat.

Delavstvo se mora bojevati, da država uvede zavarovanje proti boleznim, brezposelnosti in starostno oskrbo, ako želi, da bodo take naprave služile delavstvu.

Sploh je velika krivica, da morajo sami skrbeti, da se vzdrže skladi za socialno zavarovanje. To je naloga podjetnikov. Delavci njim množe premoženje in od sadov njih dela ima koristi v prvi vrsti le posedujoči razred. Mezde so tako majhne, da komaj zadostujejo za najvažnejše in najpotrebnejše življenske potrebe. Vsak cent, ki si ga morajo delavci sebi in svojim družinam odtrgati od ust, je velika krivica.

Socialno zavarovanje bo za delavstvo koristno šele tedaj, ko ga prevzame država in prisili podjetnike, da krijejo zanj vse stroške.

SLIKE IZ NASELON

De Pue, Ill. — Namenil sem se malo poročati iz depuške naselbine radi tega, ker se bodo vršile občinske volitve v našem mestu prihodnji mesec 21. aprila. Hočem malo opozoriti naše volivce, katerih je že lepo število v naši naselbini.

Kakor sem slišal, bosta dve atranki, stara in nova. Nova bo nekakšna, kakor je bila pred štirimi leti in jo vsi dobro poznate. Takrat je bila poročena. Glejmo tudi sedaj, da delamo v našo korist, ako si hočemo sami sebi dobro. Nova stranka bo bolj kompanijska; kakor bodo tam zahtevali, tako se bo tudi zgodilo. To lahko vemo še iz zadnjega štrajka, ko je bil kompanijski za župana mesta. Kako je postal za našimi rojaki? Dal jih je zapreti in potem pa izgnati iz mesta, in to radi tistih, kateri so nam oddajali kruh od naših ust.

Nekateri morda bodo rekli, koga pa potem voliti? Ta tudi ni veliko boljši, kakor je sedaj. Vas opozorim, da boljši še kakor pa kakšen kompanijski. Bile so tudi stavke, pa on vsaj ni naganjal stavkarjev, kakor oni drugi. Zatorej tukajšnji Slovenci in Hrvatje, premislite, koga boste volili. Po toči zvoniti je prepozno. Nadalje poročam, da so se pred tednom navalili tudi na naše salunarje državni prohibicionisti iz Peorije in pobrali večinoma vse razum Slovencev, ki ni bil nobeden odpeljan.

Angela Spolar je bila operirana na slepiču. Sedaj je prišla domov iz bolnišnice. — Helena Novak je imela zastrupljenje krvi na roki, imela je hude bolečine, sedaj je že ozdravila. — Louisa Juvan se nahaja v Spring Valley bolnišnici, kjer čaka, da bo šla na operacijo prihodnji teden, ako jo bodo zdravilski spoznali, da bo za operacijo. Vse zgoraj omenjene so članice S. N. P. J., torej vidite, kako so vseporna društva potrebna. Njim vsem želimo popolnega okrevanja, da bi ozdravile in šle solato na vrt sejati. — Poročevalec.

Milwaukee, Wis. — Dne 7. aprila se v Milwaukeeju vršijo izredne volitve za prihodnjega aldermana v peti wardi. V tej wardi živi slovenska večina. Slovenci smo povečini tudi volilci v tem wardu, ki smo pri zadnjih volitvah oddali glas socialističnemu aldermanu in smo bili tudi več let zastopani po njem. Tako je treba, da delavstvo pokaže svojo solidarnost in odda svoje glasove kandidatu, katerega je nominiralo samo. Socialistični kandidat za peto wardo je Edward M. Collins. Udeležite se vsi volitev dne 7. aprila. — Poročevalec.

Številke in zvezde

Ni na svetu bolj neokusnega, banalnega in prozaičnega, kakor so številke, zlasti kadar so v zvezi z naštevanjem dolarjev, funtov, šterlingov, mark, in pogosto bitja. Številke so najhujši sovražniki fantazije, zato jih ne ljubijo ne poeti, ne umetniki.

Vse res, vse lepo, toda... številke skrivajo večših toliko poezije v sebi, kolikor je ne zmore noben pesnik, one vzbujajo v nas višek spoštovanja in občudovanja, kadar izražajo veličino vsemirja in čudovito majhnost atomskega mikrokosmosa. Pa tudi poezija sama in glasba sta prepleteni s številčnimi izrazi.

Nedavno tega je objavil holandski astronom Pannekoek po dolgem, potrpečljivem raziskovanju nekatere številčne rezultate svojega dela, ki kljub svoji navidezni suhoparnosti vzbujajo v dojemljivem človeku več vžvičenja in duševnega užitka kot vsakdanji produkti iznajdljivega pisateljskega duha.

Do danes so bili astronomi mnenja, da tvorijo vse zvezde, ki jih vidimo na našem nebu, eno edino veliko zvezdno grupo, ki ima svoj centrum in izvor v Rimski cesti. Pannekoek pa je dognal, da temu ni tako. Zvezde na našem nebu pripadajo marveč večjim skupinam, ki so raztresene v vsemirju in niso v nikakoli medsebojni zvezi.

Ena izmed teh zvezdnatih skupin se nahaja v ozvezdju Licorna (Enoroga) in je oddaljena od nas približno 800 parsekov. Pri tej priliki je potrebno, da to besedo razložimo. Parsek je enota, ki je uporabljiva moderna astronomija za izražanje astro-

nomskih razdalj. Parsek je tista razdalja, iz katere se vidi 150 milijonov km broječa črta sonce — naša zemlja pod kotom ene ločne sekunde. Da si bomo lažje predstavljali velikost ločne sekunde, naj navedemo, da se vidi 1 m visok predmet pod kotom 1 sekunde v razdalji 206 km. Ta kot je torej vrlo majhen.

Zvezda, ki je oddaljena od nas en parsek je torej, v kilometrih izraženo, oddaljena 206.000krat 150 milijonov kilometrov ali okroglo 30 bilijonov kilometrov.

Največja zvezdna skupina leži po Pannekoeku v Rimski cesti v bližini ozvezdja Labuda. Njeno jedro je oddaljeno od nas 600 parsekov. Najgostejša in na zvezdah najbogatejša skupina pa se nahaja v okolici ozvezdja Ladje v razdalji 400 parsekov od nas. Čeprav so te grupe zvezd posejane po nebu zelo nerodno in nepravilno, so vendar ugotovili že njihovo skupno središče, od katerega je naše sonce oddaljeno nad 700 parsekov. Bedno naše sonce, o katerem so toliko časa mislili, da je centrum vsemirja, leži v resnici daleč, daleč na periferiji zvezdnatega jedra. In če pomislimo, da so še nedavno sežigali naivne filozofe, ki so si drznili trditi, da je sonce tisti centrum, okoli katerega se sučejo planeti z našo zemljo vred! Kje si, Kopernik, pridi med nas, da se nasmejemo tvoji nekdanji revolucionarni, danes zastareli teoriji!

Ubogo sonce naše! Pahnili so te s prestola, na katerem si carjevalo tisočletja in tisočletja! Danes si reducirano in ponižano na stopnji provincialne veličine, ki aveti in ogreva le še pomirne in skromne tvoje oboževalce, in od dneva do dneva pada tvoj sijaj! Taka je pač usoda vseh velikih. In če se danes spomni božanstvo, ki morda prestoluje v centrali našega vsemirja, da se ozre na nas malčke človeške, ki jih ti osvetljuješ, ah, božanstvo bi lahko čakalo dolgo, dolgo, polnih 2300 let, da bi jim tvoj sicer urni in točni žarki prinesli vest o nas. Morda pa bi mu, o sonce, s svojo počastnostjo ustreglo?

(Po Charlesu Nordmannu.)

HČI AMERIŠKEGA DRŽAVLJANA DEPORTIRANA PO 11 LETIH V AMERIKI

Ena izmed najslaviteljših pravnih zadev imigracije in naturalizacije je takozvani slučaj Kaplan. Časopisi so že veliko pisali o tej pravdi in ta je sedaj zopet prišla v ospredje, ko je zadnja sodna instanca, vrhovno sodišče Združenih držav, izreklo svojo končno razsodbo, valed katere bo Esther Kaplan deportirana. Ta razsodba je velike važnosti za slične slučaje, in silno zanimiva radi pravnškega vprašanja, ki je v njej zapopadeno.

Ker pa je Kaplanova iz Rusije, ne bo mogoče deportirati jo takoj, kajti že dolgo časa ni mogoče odpremiti deportirancev v Rusijo.

Esther Kaplan in njena mati šla v mesecu juliju 1914 prišli v Ameriko k očetu oziroma soprogu, ki je bil že tukaj nastanjen. Esther je tedaj bila 13 let stara. Zdravniki na priseljeniški postaji so našli, da je slabomurna, valed česar je bila izključena.

All, predno je bilo mogoče poslati jo nazaj v rojstno deželo, je vojna izbruhnila in deportacija je postala nemogoča. Držali so deklico na Ellis Islandu skoraj leto dni. In ker je tedaj postalo očividno, da bo minulo še dolgo časa, predno bo mogoče deportirati jo, jo je priseljeniška oblast začasno izpustila "na parolo" in jo izročila oskrbi neke asocijalne organizacije v New Yorku, ki je prevzela jamstvo za njo. Ta organizacija jo je s svoje strani izročila staršem. Od tedaj je Kaplanova vedno živela v hiši svojih staršev.

Dne 19. januarja 1925 je tajnik za delo izdal povelje (warrant) za njeno deportacijo. To je bil silen udarec za njo in za družino. Starši so čutili, da poslali jo samo nazaj v deželo, kjer so razmere še tako neustaljene kot na Ruskem, bi bilo usodepolno. Bili so nadalje mnenja, da je priseljeniška oblast kršila ustavne pravice deklice Esther. Njen oče je 1. 1920 postal ameriški državljan, ko je bila Esther le 19 let stara. Ugovarjali so zato, da Esther, ki je sedaj čez 20 let stara, je po zakonu ameriška državljanica. Nadalje so trdili, da je mi-

nulo čez pet let, odkar je Esther prišla v Združene države in da raditega v zmislu postave ne more na nikak način biti deportirana.

Starši so naprosili federalno okrožno sodišče (district court) južnega distrikta New Yorka za "writ of habeas corpus" (sodno povelje za izpustitev na svobodo valed nepostavnega zapora). Sodišče je 9. oktobra zavrnilo petičijo, in proti tej odločbi je bil prijavljen priziv na vrhovno sodišče. Pred par dnevi je ta zadnja instanca potrdila odločbo nižjega sodišča.

Justice Holmes je objavil mnenje vrhovnega sodišča. On izjavlja, da Esther Kaplanova ni postala državljanka valed očetove naturalizacije. Le taki nedoletni otroci, ki "stanujejo v Združenih državah", so prizadeti po naturalizaciji staršev. Esther Kaplan pa po mnenju vrhovnega sodnika Holmesa ni legalno nikdar vstopila v Združene države in radi tega se ne more amatrati, da stanuje oziroma je stanovala v Združenih državah. "Ko so bile meje njenega zapora razširjene s tem, da je bila izročena v varstvo židovske organizacije, ni bila spremenjena narav njenega bivanja znotraj te dežele. Ona v pravniki teoriji je bila še vedno na mejni črti in ni vstopila v Združene države." V teoriji ona je še vedno v varstvu oblasti, pričakujoč njene nadaljne odredbe.

Ker je vrhovno sodišče s tem proglasilo, da Esther Kaplan ni legalno nikdar vstopila v Združene države, sledi, da se odbije tudi del ugovora — da namreč ne more biti več deportirana, ker je minulo pet let njenega bivanja v Združenih državah. — F. L. I. S.

ZEMLJIŠKI POSESTNIKI SO PRETEŽNO SAMI POLJEDELCI

V letnem zasedanju akademije za politično vedo je dr. L. C. Gray, ekonomist poljedelakega departmanta, govoril o zemljiških posestnikih, ki sami ne obdelujejo svojih farm. Le prav majhen odstotek izmed teh posestnikov v severnih državah lastuje več kot eno ali dve farmi. Skoraj devet desetink od teh stanuje v isti county, kjer se nahajajo njihova zemljišča, ali pa v kakem sosednem kraju. Več kot četrtina najemnikom v teh državah je z lastniki v sorodstvu po krvi ali po poroki.

V pretežni večini so severni zemljiški gospodarji vzrastle iz poljedelstva in postali lastniki potom trdega dela in varčnosti. Velik del njih oddaja svoje farme v najem, ker so se radi starostni pomaknili v pokoj. Druga velika skupina še vedno obdeluje druge farme.

Največ lastnikov, toliko na severu kolikor na jugu, ostaja v aktivni dotiki s farmami, s tem, da nadzorujejo poljedelake dela in dajejo najemnikom nasvete iz svoje izkušnje. Ako izvzamemo nekaj malo "vzornih farm" (show farms), ki so v posesti bogatih kapitalistov, se dosedaj ni pojavila nikaka važna tendenca v smeri investiranja mestnega bogastva v svrhu ustvarjanja obširnih veleposadestev. — F. L. I. S.

IZ PRIMORJA

Umrila je Marija Kobal v Cerknem na Goriškem. Pokojnica je bolehalo dalj časa, a slednjeg podlegla bolezni, starosti in izmučenju valed težkega kmečkega življenja. Zredila je številno družino otrok, ki so vsi odrasli in večinoma razkropjeni po svetu, trije v Ameriki. Njen najmlajši sin Andrej je pomožni urednik pri Prosveti, Valentin in Terezija, omož. Steffanich, sta v Kleinu, Mont.

Požar je do tal uničil vse poslopje pri Brišarju, četrt ure hoda iz Cerkna. Zadnje čase je bilo po teh krajih več požarov. V okolici je pogorelo domovanje šestim kmetom. Neurečni kmetje se toliko bolj občutijo gorje, ker so na splošno tako slabe razmere, da kaj takega še ne pomni nihče.

Cvet in sad obenem na drevesu. — Na cesti med Krkavcami in Mariboru v Istri raste češpljevo drevo, ki predstavlja pravcato čudo. Drevo je sedaj v polnem pomladanskem cvetju ter nosi na nekaterih vejah cvet in sad obenem. Češplja ima pet cvetov, tri sadove in več zelenih listov.

ŽARKOMET

Če bi bil prezident...

Reporter čikaške Tribune je vprašal pet oseb na ulici (tri moške in dve ženski): Če bi bili vi predsednik Združenih držav, kako bi upravljali deželo?

Prvi možki je odgovoril: Ne vem. Vsekakor bi zmorel. Well, v mojem kabinetu bi bili sami reporterji. Ti najbolj poznajo težnje ljudstva.

Drugi: Odpravil bi prohibicijo, izterjal dolg v Evropi in bivšim vojakom bi dal dober bonus.

Tretji: Tako bi delal kakor dela Coolidge.

Prva ženska: Jaz bi dala popisati vse tujce v Ameriki in dobro bi pazila nanje. S tem bi se omejevali zločini.

Druga: Tako bi delala kakor dela Coolidge.

V teh odgovorih se zrcali vsa inteligentnost tiste ogromne večine, ki odločuje pri volitvah.

Kaj bi ti, čitatelj, naredil, ako bi bil prezident Združenih držav?

Amerikanizem.

Enajsta zapoved: Ne želi svojega bližnjega dela.

Pertinentna vprašanja.

Ce so bili otroci Adama obsojeni, da morajo jesti kruh v potu svojega obraza, kako je to, da se nekateri otroci Adamovi potijo samo takrat, kadar se kopajo v vroči vodi?

Težave v Brooklynu.

Dragi Žarkomet! Ker že svetliš po vseh kotih, posveti malo še k nam. V štirih letih smo že dvakrat kolektali za cerkev; toda ako pravi, da ne bo nič, ker ne zaupa Slovincem cerkve. Imeli smo sejo, da bi dobili denar nazaj. Izvedeli smo, da je \$3600 nabranega in da je vse na varnem. Verjamem! Denar je tako na varnem, da nam ga noben hudobnik ne ukrade več. — Kako postati naprednega mišljenja, je lahko reč. Pojdi v cerkev in dobro pazi na vse, kaj se godi in dobro si zapomni. Ko prideš domov, si pa naroči dobre liste kot so Prosveta, Proletarec ali Glas Svobode in pridno čitaj. — B. Lombard, Brooklyn, N. Y.

Rudar mora krave pasti.

Coloradski rudarji že občutijo blagoslov volitev. Jaz sem sicer volil La Folletta — in osem drugih v tem kraju — toda pokoriti se moram za neumnost večine. Mesto da bi rudo ali premož kopal, pa krave pasem. Kakor izgleda, bo Lewis s svojo veliko plačo kmalu vse svoje brate zapil. Tukajšnji 15. distrikt sploh nima več članov, razen gl. odbornikov. Kako naj jaz članarino plačujem, ko pa samo krave pasem? — Coloradski pastir.

Cez sto let bo morda malo boljše.

Rojak, ki se je vrnil iz stare domovine, piše, da so kapelice po vaseh razsvetljene z elektriko.

Prej je neumnost samo brla danes pa sijajno sveti.

Dogodek št. 23.

(Argument za porodno kontrolo) Slučaj, ki ga zdaj opišem, dokazuje, da je kontrola porodov potrebna delavcu. Pred nekaj leti je prišla naokrog mlada ženska. Prosila je milodarov. V naročju je imela nekaj tednov staro dete. Povedala je, da je morda odšel nekam za delom, njo pa je pustil samo s štirimi malimi otroci brez vseh življenskih sredstev. Dolgo časa je bil moč hude dela, ampak prej ni mogel iti, dokler ni bil rojen četrti otrok. Prosila je, naj se je usmilimo ali vsaj njenih otrok. Pomagati ji ne more, živa z otroci pa tudi ne more pod zemljo. Žalostna slika! — Ako bi bila ta žena poučena o kontroli porodov, ne bi bila njena usoda tako žalostna. In takih je na tisoče ravno v tej deželi, po kateri se baje cedila med in mleko. Preč s starokopitnimi nazori! — Frances Sinkovec, Mulberry, Kans.

K. T. B.

Smrtna kosa. — V Palčju na Goriškem je umrl 15-letni mladenič Joško Penko.

Roka v raztopljenem železu. Neobičajna neareca se je pripetila Francu Guliču, delavcu v švedskih plavljih. Fant se je spodtaknil in padel z roko v raztopljeno železo. Da ga niso takoj izvlekli tovariši, bi bila Guliču v raztopljeni roki sgorela, tako pa je samo hudo opečena.

Log študira orožno konferenco
RAZPOLAGO SO MU SEVEDA RAZNI VIRI
potrebno pa lahko izve v nekaj urah.
Washington, D. C. — Državni sekretar Kellogg se ravna po instrukcijah predsednika Coolidge študira zgodovino konference omejitve oroževanja na morju. Pomagajo mu ljudje, ki so se udeležili te konference leta 1921. Coolidge hoče izvedeti, kako se je odvijala, kako se je vodila, kaj so dobički od nje za vsako državo, ki se je udeležila zborovanja. Najbolj izgovori so potrebni, da se lahko nova konferenca in dobi delo.
Murray, predstojnik oddelka za zapadno Evropo in drugje, ne morejo dati pojasnil glede na to, da Kellogg lahko obrne na Hughesa in Underwooda za informacije. Ti trije so z letom vred tvorili ameriško delegacijo, ki je delala gladko vodstvom Balfourja. Tu je zapisnik o vseh obravnavah razpravah. Člani štaba se bodo bo Kellogg izgubil tedne, ko bo mesece s čitanjem debelo zapisnika za zaprtimi vrati. Kellogg je res star, pa ne tasta, da bi Kellogu ne mogel pomagati povesti v par urah.
Kellogg pravilno poroča, da je Kellogg informiral Coolidge, da je Borahova resolucija, ki zahteva svetovno konferenco, da se takoj zniža oboroževanje na morju, povzročila, da sta Kellogg in Hughes sklicala konferenco. Dalje, da je Kellogg izvedel tajno predkonferenco v Londonu, na kateri se dogovorilo, kaj bodo javno izvršili v Washingtonu. Dalje, da je Kellogg nasprotoval, vedoč, da se bo njegova slava zadobila, ako se iz Washingtona preseneči vsakega ameriškega programom za znižanje oroževanja na morju. Dalje, da so Britje govorili privatno s Kelloggom in so se spoprijateljili, njih slava ostane Hughesu. Kellogg lahko sledil intrigi Francozov in Japoncev, ki je sponzoriral poseben sovražstvo v Tokiju zaradi do Sovjetske Rusije, ki je akter bujno cvetelo. Poročal Kellogg, kako Francozi niso hoteli privoliti v znižanje števila vojske in kako so jih Japonci spirali pri tem odporu. Britje se bali napada s potapljačami, ki so zahtevali, da se odpravijo potapljače. Regulacija letal je bila opuščena.
Kellogg poglavje bo tvorila razprava "glede bodočnosti Kitajske in ruskega Daljnega vzhoda". Kako je anglo-ameriška zveza predlagala ženerozno, da naj Kitajci kot neodvisen narod naj več pravic in kako niso Francozi nikdar dovolili, da se ta odločba izvede. Kako se je Kitajski leta 1921 izpremenil v politični močnik, povzročajoč ameriškim in drugim kapitalistom več izgube. Kako sta Kitajci in Japonci pripoznala Sovjetsko Rusijo, ki vedno bolj pridobiva na moč v Daljnem vzhodu. Kako se so opustili ameriški podmljenja v Kitajski zaradi njevega političnega položaja.
Kellogg ne priznati, da je postal na vrata katere tujezemake neoficijelno ali neoficijelno na konferenci, na kateri se je razprava o znižanju oroževanja, potapljač in mornariških letal. Kellogg je vedno delal tajno, temu so bolj všeč tajne metode. Kellogg bo poročal Coolidge o tej konferenci in kakšni so bili pogoji za novo posvetovanje. Tu so trije faktorji, ki so nevarni za medsebojno zadovoljstvo imperijalistično konferenco za omejitve oroževanja na morju pri Kellogu. Prvič, francoski militarni ne bojezo razpravljal o omejitvi gradnje letal in potapljač. Drugič, mogoče je, da senator Borah kot predsednik odbora za znižanje zadeve zavzame vodo mesto na konferenci in bo Kellogg govoril o imperijalističnih taktikah, ki zahtevajo močno oboroževanje na morju. Tretjič, ruski naravniki v kontinentalnih državah, ki se ne more prezetiti, a se razpravlja o omejitvi mornariških ladij. Ameriški Britov v Washingtonu, ki se bo mogoče konference obdržala. Vsi elementi vplivom britskih imperijalističnih in gospodarskih sil so delo, da se Coolidge prilepi na Britijo. Britski imperijalistični, da francoski militarni, da odneha glede tega vprašanja.

GREEN ZAVEZAL JEZIK PORTORIKANSKEMU REZIDENTU.
Prejel je zdaj, kar mu je šlo.
Washington, D. C. (F. P.) — Kadar meščanski političarji in podporniki kapitalizma hočejo očrtni delavstvo, tedaj pravijo, da so boljševiki. To je danes v modi. In tako je tudi portorikanski rezidentni komisar Felix Cordova Davila dejal, da je Santiago Iglesias, socialistični senator in vodja delavskega gibanja na Portoriku boljševik. Odgovoril mu je William Green, predsednik Ameriške delavske federacije v piamu.
Green pravi, da je pazno študiral preteklost in zgodovino Inglesiasa in da je pronašel, da Inglesiasa še nikdar ni skušal pretrgati ali ukiniti svojih stikov s socialistično stranko. Ravno tako nima on nobenih stikov s tretjo internacionalo.
Green dalje razlaga: "Medtem ko Ameriška delavska federacija nasprotuje socializmu in socialistični stranki, priznava razliko med problemi portorikanskih delavcev in onih v Združenih državah, ravnotako kot razliko, da se bojujejo za svoje civilne pravice in civilno osebnost kot da nadaljujejo svoj gospodarski boj. Portorikanski delavstvo se je prepiralo, da lahko politično najbolj uspešno učinkuje, ako se organizira v socialistični stranki in zato ni to stvar, ki naj kritizira ameriško delavstvo. Individualna in politična svoboda je najmanj sto let zadaj za razvojem v Združenih državah. Mi ne moremo pričakovati, da delavci v takih razmerah drže korak z delavci, ki korakajo v prvih vrstah."
Green nato hvali Inglesiasa, da je ustanovil delavsko gibanje na Portoriku ob času, ko sta bila njegovo življenje in svoboda v nevarnosti. Takrat je španski zakon prepovedoval vsako gibanje med delavci. Pod Inglesiasovim vodstvom so si pa portorikanski delavci priborili pravico do zborovanja in organizacije.
ZAHTEVA SE POČISTENJE V INDIJANSKEM BIROJU.
Washington, D. C. — Joseph W. Latimer, pisatelj in znan propagandist za osvoboditev Indijancev birokratičnega čefa, zahteva, da Charles H. Burke, bivši kongresnik iz Južne Dakote, resignira kot komisar za indijanske zadeve v departmentu za notranje zadeve. Latimer v svoji zahtevi opozarja na oklahomske zemljiščne afere, ki jih je preiskal zbornični odsek in ki je postal tako poročilo, da je večina oprala vse, manjšina je pa ožigosala indijanski biro in oklahomska sodišča za dedščine.
V nekem slučaju je Burke razdelil zapuščino starega slabomernega Indijanca, ki je zapustil en milijon, na dvoje. Polovico je prejel "vdova", ki je opisana kot 40-letna žena na glasu, ki je "ugrabila" slabomernega Indijanca in ga poročila v letu 1920. Burke je dovolil, da je šla druga polovica — \$550,000 napravam Babbitovske cerkve.
Skozi indijanski biro gre vsako leto do \$50,000,000. To je doletelo od posestva Indijancev, ki je vredno \$1,000,000,000. Mesto da bi se indijanski biro trudil, da mladi Indijanci dobe dobro izobražbo in poduk, najema advokate, ki niso poceni, da se pripravijo zaradi individualnih posestev. Advokate pa plačujejo Indijanci.
ZEMLJIŠČA OB KANALU NA PRODAJ.
Chicago, Ill. — Zemljišča, ki jih lastuje sanitarni distrikt v okrajih Cook, Dupage in Will, so na prodaj. Ta zemljišča so vredna od 40 do 50 milijonov dolarjev. Zemljišče prihaja zaradi na trg, ker se potrebuje denar za gradnjo naprav, ki bodo služile za čiščenje in uničenje fekalij. Zemljiščne cene so izredno visoke ne glede nato, ako so zemljišča uporabna za tovarne ali stanovanjske hiše.
DOBIČEK FORDOVE KOMPANJE ZNAŠA ZOPET MALENKOST.
Boston, Mass. — Dobiček Ford Motor kompanije znaša \$100,435,000. To je razvidno iz poročila, ki je bilo predloženo komisarju za korporacije. Fordovi družini se bo torej treba na stara leta iti v okrajno ubožnico.

VSA DRUŽINA UBITA.
Avto je zopet zahteval žrtve.
Chicago, Ill. — Avto je zopet v enem dnevu zahteval dvanajst žrtv v Chicagu in okolici. Osem oseb je obležalo mrtvih ali smrtno ranjenih, ker so avti trečili v brzovozni vlak.
Robert Harrop, rudar, ni slišal žvižga lokomotive, ko se je blizil železniškemu križišču v Gardnery. Vlak je zadel avto z vso silo in šest mrtvih trupel je ležalo razstresenih ob železniški progi, ko je strojevodja ustavil vlak in je šlo železniško osebje pogledat, kaj se je zgodilo. Bila sta oče in mati in štirje otroci v starosti od enega do osmih let. Nesreča se je dogodila na železnici Chicago in Alton.
Na Butterfield Roadu je Harry Petts zapeljal svoj avtomobil, v katerem je sedela tudi njegova žena, pred prihajajoči vlak Aurora, Elgin, in Chicago Electric železnice. Vlak je vlek avto 150 čevljev za sabo. Petts je bil skočen na mestu mrtev. Njegova žena je bila pokopana pod podrtimi avta in je dobila hude opekline po obrazu in životu. Umrla je nekaj ur kasneje.
Ellsworth Johnson je povozil 6-letnega dečka do smrti. Ubitih je bilo še nekaj oseb, tako da je število žrtv znemo dvanajst v enem dnevu.
IZREDNI LINCARSKI ČIN.
Na napadaku dekleta je bila izvršena operacija brez zdravnika.
Raleigh, N. C. — Drhal, broječa najmanj okrog petdeset oseb, je vdril v okrajno ječo okraja Martin in se polastila Joseph A. Needlemana, agenta za neko tobačno družbo, in ga odvedla v bližnjo šumo, kjer je na njem izvršila z navadnim nožem resno operacijo.
Needleman je bil obožten, da je napadel 17-letnega dekleta, ki ga je izvalil v svoj avto. Prepeljali so ga zdaj v bolnišnico, kjer se nahaja v nevarnem položaju. Po operaciji se je drhal razpršila in nekaj minut kasneje so našli njeno žrtve v mladi krvi.
DAVIS JE NAŠEL HARMONIJO V INDUSTRIJI.
Washington, D. C. — Delavski tajnik Davis je povedal oni dan na kabinetni seji, da med delodajalci in delavci vlada duh harmonije letošnjo spomlad pri obnovitvi letov mednih pogodb in mestnih lestvic. Pristal je, da je malo brezposelnosti, pa še ta je normalna.
Ako je Davis razložil na kabinetni seji, kako se je obnovila rudarska pogodba v Jacksonvillu, tedaj ni bilo nikogar navzočega, ki bi navedel fakte.
PRVO FORDOVO LETALO NA PRAVILNO POIZKUŠNJO.
Detroit, Mich. — Prvo letalo, ki ga je zgradila Ford Motor kompanija, je napravilo prvo preizkušnjo. Letalo nosi ime "Maiden Dearborn", zgrajeno je iz kovine in nosi osem potnikov.
BESTIJALEN NAPAD.
Chicago, Ill. — 17-letno Rachel Saxonberg, ki obiskuje srednjo šolo, so našli nezavestno v neki garaži na bulevardu Independence. Ko je prišla k zavesti je izpovedala, da je bila osumljena z nekim strupom in napadena.
Kerepakijska žena se je ločila od njega.
Leningrad, 30. marca. — So-proga Aleksandra Kerepakijska, bivšega premijerja ruske revulucionarne vlade, ki je nasledila caristični režim, je iztožila ločitev zakona. Ko je Kerepakijski pobegnil iz Rusije v jeseni leta 1917, je njegova žena ostala v Leningradu, kjer še danes živi. Zda je je tožila za ločitev in ruska cerkev ji je dovolila razporo. Kerepakijski se nahaja v Pragi, kjer urejuje protisovjetski list.
Profiljuba predloga propadla v Nebraski.
Lincoln, Nebr. — Predloga, ki je hotela ljubimce oženjenih mož, ponizati med zločince, je propadla v nižji zbornici Nebraskeskega parlamenta. Poslanci so zbijali šale s predloga. Nekdo je predlagal, da naj taka postava velja le za starše od 75 do 100 let.

TKALCI SVILNATIH TRAKOV V MEZDNEM GIBANJU.
Paterson, N. J. — Lani so zastavljali svilnati tkalci, ki tkajo svilnato blago. Zmagali so in delodajalci so po hudem boju bili primorani priznati njih zahtevo. Zda so pričeli z meznim gibanjem tkalci, ki tkajo svilnate trakove. Po novi lestvici zahtevajo po 95, 85 in 75 centov mezde na uro. Delo je razdeljeno v tri razrede in zaradi tega je mezna zahteva razdeljena po razredih. Poleg zahtevajo tudi 44 ur dela v tednu.
Klerikalni izgredi v Mehiki.
Mexico City, 30. marca. — Iz Pachuce, glavnega mesta države Hidalgo, je prišla vest, da je katoliška duhovščina v Areni pobegnila iz mesta, ko je mestna uprava zasegla cerkev. Škof v Tulancingu je tudi pobegnil. Vest se glasi, da so duhovni ljuto napadli na nekem shodu zvezno vlado in državne ter krajevne oblasti, naker je razkašeno ljudstvo navalilo na cerkev.
Več iz Jugoslavije
Zadnje dejanje tragedije na Vrhniki. — Vrhnika, 14. marca. Sedaj so našli tudi truplo Ivanke Jerebove. Dne 12. marca, okoli pol štiri popoldne so zapazili na Ljubljanski plavajoče truplo uboge in nadvse nesrečne žrtve. Ker je Ljubljanka sedaj precej visoka, je vrgla nesrečnico skoraj sredi trga, nasproti tako imenovanega "Miramara" ven. Truplo so prepeljali takoj v mrtvašnico na pokopališče. Da ni Jerebove, ki je v skrajnem obupu usodepolnega dne tekla k Ljubljanci z namenom, da se izroči njenim valovom, nihče opazil, je bilo krivo slabo vreme. Obžalovanja vredna mlada nezakonska mati je bila oblečena v lepo obleko. Revica ni upala na sočutje, ki ga ni nikdar okusila v življenju. Odločila se je za samomor, da se izogne ljudskemu prokletstvu, ki je valed klerikalnega vpliva med našim narodom tako v navadi, Ivanka — bila je pošteno in marljivo dekle — je bila zapeljana. Osmočenjena in duševno popolnoma strta je v obupu najprej defeto izročila in šla potem za njim, še sama v pogubo. Naj ji bo lahka zemlja, ki daje mir in pozabljenje.
O samomoru njenega ljubimca, orožnika Adolfa Ogrina na Škofljici, še nastopne podrobnosti: Ko je bil detomor odkrit, so se vrhniški orožniki takoj odpeljali k Ogrinu na Škofljico, da ga izprašajo ter poiščejo vzrok in dokazinski material proti njemu. Zavedajoč se, da ga čaka civilno in vojaško sodišče, ki ni preveč blago, si je Ogrin pogol 11. marca na postelji v svoji sobi kroglo iz vojaške puške naravnost v arce ter je bil v nekaj trenutkih mrtev.
Strašna tragedija je razburila vso Vrhniko in okolico. Naravno, saj se kaj podobnega še ni nikoli zgodilo. Kje je sočutje, kje krščanska ljubezen! Tih je na Vrhniki; ne zvone zvonovi, kupljeni z ljudskimi žulji. Upajmo pa, da bo sočutje našlo odmev vsaj v nekaterih srcih, da bo udarec lažji za nesrečna starčka — očeta Ivanke Jerebove in Adolfa Ogrina.
Rapidno širjenje tifusa. — Kakor po več vseh okoli Trbovelj tako je izbruhnil tifus tudi v obliki Kotredež med Zagorjem in Trbovljami, kjer je rudnik, ki se prav tako imenuje. Okužili je že celo vas in tudi vas Jazme. Dosedaj so umrle že 4 osebe, druge 4 pa so pripeljali v trboveljsko občinsko izolirnico. Zdravili jih je zagorski zdravnik, ker pa ni v Zagorju izolirnice, jih je s posredovanjem orožništva spravil sem.
Sprevednik oropal potnika. — Gostilničar Peter Lazič se je pejal iz Slatine v Slavoniji v Osijek. Na železnici se je seznanil s sprevednikom Marijanom Sitaričem, ki ga je v Osijeku povabil na čašo vina. Izpila sta ga dva litra. Ko sta potem v dolnem mestu hodila ponoči po neki samotni ulici, je sprevednik z nekim trdim predmetom udaril Laziča s tako silo po glavi, da se je ta zgrudil na tla. Sprevednik je vzvil potem Laziča iz žepa 14,000 dinarjev in izginil v temi. Ko je prišel Lazič zopet k zavesti, je

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Podporna Jednota

Izhajep. 17. junija 1907. v dravni tiskarni.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:
UPRAVNI ODESEK:
Predsednik Vincent Calmar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blaz Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jole Zavertnik, upravitelj glasila Phil Godina.

POROTNI ODESEK:
Martina Zelenkari, predsednik, Box 276, Barberton, Ohio; Frances A. Tauchar, 2627 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Krizmanec, 13111 Bennington Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terrell, Box 22, Strabano, Pa.

BOLNIŠKI ODESEK:
Blaz Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

OSREDNJE OKROŽJE:
Jacob Ambrosi, Box 286, Moon Run, Pa.

VZRODNO OKROŽJE:
Joseph Zorko, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE:
Anton Sular, Box 104, Gross Kana, za jugoslopad. Frank Kluh, Box 298, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Golak, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:
Paul Berger, predsednik, 848 Willow St., Chicago, Ill.; Richard J. Zvertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združiteni odbor:
Predsednik: Frank Alot, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jolhe Owen, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Ollp, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VERHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 5233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZORI — Korrespondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:
VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovijo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVJO: Bolniški tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobse se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošljejo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgornji.
Vsi prisilji na gl. porotni odsek se naj pošljejo na naslov: Martina Zelenkari, Box 276, Barberton, Ohio.
Vsi dopisi in drugi spisi, namena, oglasi, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošljejo na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

dogodek prijavil policiji, ki je napadalca izsledila in ga izročila sodišču.

Pomilostitev. — Alojzij Sedej, bivši ljubljanski magistratni uradnik, ki je bil radi komunistične propagande dne 1. maja lanskega leta na delavskem shodu v Trbovljah od celjskega okrožnega sodišča obsojen na 13 mesecev težke ječe, je bil od kralja pomiloščen.

Veliko tihotapstvo kokaina na Sušaku. — Pred nekaj dnevi sta dva finančna organa na Sušaku ustavila neko 16-letno devojko, ki je imela pri sebi večji zaboj. Ko so zavitek pregledali, so ugotovili, da je notri kokain. Bilo je za okoli 50,000 dinarjev kokaina. V zvezi s tem je bil aretiran trgovec Borčič, ki pa je izjavil, da ni vedel za vsebino zavoja ter je menil, da je notri strup za podgane. Vrši se preiskava.

Umor čevljarja Mikla in njegove družine iz Studencev pri Mariboru se z aretacijo Frana Čiča polagoma jasni. Kakor poroča "Marburger Zeitung", taji Čič vsako krivdo in skuša dokazati svoj alibi. Vendar pa je preiskovalni sodnik dr. Mihalič takoj pri prvem zaslišanju spoznal čevlje, s katerimi je prišel Čič iz Italije, kot Miklov izdelek.

Tragična nesreča železničarja. Dne 13. marca je težko ponesrečil v Hočah pri Mariboru železničar Alojzij Korošec, ki je spremljal tovorni vlak z Zidanega mosta proti Mariboru. Med premikanjem je prišel v Hočah pod kolesa, ki so mu odtrgala nad kolenom desno nogo. Nesrečnej, ki kljub težki poškodbi ni izgubil zavesti, je bil prepeljan v bolnico.

Umri v Ljubljani. P. Placid Fabijan, kustos frančiškanske provincije, 78 let. — Marjan Dalmović, sin želez, 78 let. — Marjan Dolmović, sin želez, ušlabenca, 4 mesece. — Avguštin Sever, duhovnik, 28 let. — Marjana Šramel, žena skladiščnega mojstra, 43 let. — Konstantin Hinterlechner, vdova vladnega tajnika, 73 let. — Frančiška Godina, zasebnica, 72 let. — Konstantin Glazowsky, saluzijanski redovnik, 62 let. — Marija Komatar, posestnikova žena, 35 let. — Andrej Tomažič, trgovec, 30 let. — Anton Slapar, delavec 30 let. — Mar. Orček, užitkarica, 67 let. — Marija Rozman, žena kočarja in opekarn. delavca, 39 let. — Frančiška Prajle, posestnikova hči, 21 let. — Stanko Makovec, sin gozd. delavca, 2 dni.

Ali želiš znati pravilno pisati in čitati angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Knjižarna matice S. N. P. J.

RAD BI IZVEDEL
za Frank Paternela, doma iz Novakova pri Cerknem na Primorskem, kateri se je nahajal leta 1919 na Slickville, Pa., in leta 1920-1921 pa na Delmontu, Pa. Ako sam čita ta oglas, upam, da se spomni svoje dolžnosti, da se mi javi. Čitatelje prosim, če kdo ve za njegov naslov, da mi ga naznani, zakar bom hvaležen in rad povrnem stroške. Rad bi tudi izvedel za par mojih prijateljev, katerim je dobro znan moj naslov, ter apeliram na nje, da se mi javijo. Andrej Vidic, box 128, Export, Pa. — (Adv.)

FARMA NA PRODAJ
Iz vzroka, ker sem sam na farmi, sem se namenil prodati 40 akrov lepo farmo. Poleg nje vozi pošta in tudi telefonska žica je napeljana, je blizo šole, zemlje skoro ne najdemo boljše od te. Poslopje je vse čisto novo. Dosti lesa in drugo. Za ceno in druga pojasnila pišite na moj naslov: Anton Rudolph, R. I. Box 122—Derbrook, Wis.

ZENITVENA PONUDBA.
Samec, star 30 let, ki ima vesele in do farmarije in se želi priključiti na farmo, vzame dekle ali vdovo brez otrok v starosti 20 do 30 let, katere naj bi lastovala farmo in se želi možiti naj piše in priloži svojo sliko, katero ji na zahtevo vrnem. Vsa pisma je poslati na naslov: Zeni L. S., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

PRODA SE trinadstropna, tri stanovanjska iz opeke sezidana moderno urejena hiša po zmerni ceni: Oglasi se na: 2633 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

NJI SO VERJELI
Johnstown, Pa., ženska pripoveduje prijateljem.
Mrs. M. P. Pernu, Johnstown, Pa., piše:
"H. H. Von Schlick, President, Marvel Products Co., Pittsburgh, Pa.
Cenjeni gospod: Jas sem uživala vseh Bolgarskih zeliščnih čaj nekaj mesecev in občutila čudovit uspeh tega zeliščnega čaja. Povedala sem svojim prijateljem, kako dobro je narediti meni in mi verjeti, kar sedaj izgledam vse drugače, kot prej dokler sem bila bolna."
Bolniki, ki trpe valed revmatizma, zaprtice, obliži in krvne nerodnosti dobe veliko pomoč ako uživajo Bolgarski zeliščni čaj. Ta prelepa prebavil hitro, ako se vzame gorkoga predno ležete v posteljo svezet. Zdravniki pripovedujejo ta čaj in lekarnari prodajajo vse povsod bolnim po 35c, 75c in \$1.25.
Opomba: Ako hočete dobiti moj velik dovolj za 5 mesecev družinski razvoj. Pošljite mi \$1.25. Naslov: H. H. Von Schlick, president, 8 Marvel Bldg., Pittsburgh, Pa. — (Adv.)

Agitirajte za "Prosveto"

Kovaško kladivo

Nerad sem hodil v šolo, čevlji so bili majhni. Mnogo truda sva imela z materjo, z mastjo je mazala notranjost, prerezala grlo: Ne gre naprej, mati, pa ne gre. Bo bo, samo upri ob tla. Ne gre mati! Bo! S kolikim trudom sva me obula! A zdaj je že prekasno. Ni ne! Je, mati! Z leskovo palico me je zapodila v šolo.

Kakor kaže, bo res treba v šolo, sem si mislil; pa grem, samo da bo mir. — Vedno zadnji, je dejal učitelj, in risajoč uro na tablo je razlagal o važnosti časa in poznanju. Sklenil sem neprestano gledati učitelja v oči, s tem si pridobim njegovo zaupanje, misleč mi bo v kazni. S telovadbo sem se potrudil biti med prvimi iz samega hrepenenja, da bi me učitelj djal na desno stran med izvoljene ob trganju hrušk in jabolk. Ker sem ga torej neprestano gledal v oči med razlagom o času, je bil gotov, da sem si dobro zapomnil. Zato me pokliče: Steci in poglej, koliko je

ura v zvoniku! Ze naprej sem znal, da ne bom uganil! Kaj je treba ure? Kadar smo lačni jejmo, v noč lezimo spat. Ob priliki zbijemo kazalce.

Si pogledal, je vprašal učitelj. Tihota. Pazi kot miš iz slame, pa si nič ne zapomni. Ze je pristopil, stegnil z jezo roko po "ta sladkih", pa se je premislil. K vodnjaku z njim, se je glasila zapoved. Sestoro rok me je popadlo! Ulila se je mrzla voda za vrat, tekla za srajco po hrbtu. Nehajte, sem prosil tovariše brez usmiljenja. Prosil zaman.

Danes je učitelj razobesil črke iz papirja po tabli. Domislil sem se starih mož, ki so ob večerih drug drugega spraševali, kako se zavije ta in ona ključka. Dobil sem utis, da je abeceda predmet, kateri gre samo nekaterim v glavo. V mislih sem odložil ta predmet in se lotil zanimivejšega. Tako lepo raste učiteljeva hruška tik ob šolskem oknu kako bi se dala nevidno in uspešno otrestiti. Načrt sem koval med naukom in zrl učitelja v oči, a on ni pogledil tega v mojih očeh. "Svet stoji na

številkah," govori učitelj in zastavlja po tabli. Se tega je treba! Prinesel je deset velikih hrušk, prerezal v polovice. Steli smo, odštevali. Vaako polovico še enkrat prereže. Koliko kosov je sedaj? Tisti, ki so to vedeli, so dobili kos, v ozadju pa smo se tolažili z onimi, ki še zorijo.

"To je slovenska zemlja," govori danes in obesi kot pajčevino na belem papirju se križajoče črte. Tako je velik svet, sem mislil. Pripoveduje o naši deželi, kako je poln lepote, katere se začnajo takoj na drugi strani hriba. Pod pazduho zopet nese zavitek, obesi, razvije. To je svet. S prstom pokrije našo deželo. Tako je majhna? sem mislil. Ni mogoče. Zopet nese košaro, pomembno razvija, bode li hruške, kali, pripraviti se bo treba. Vzame železno kroglo iz košare, zakuri, jo vrže v ogenj. Med nami vlada popolna tihota. Kot čarovnik vzame kroglo iz ognja, jo posadi na železen obroč. Krogla obstoji na obroču. On se pomembno ozre v nas. Pridrževali smo aspo, zdaj in zdaj se ima zgoditi čudež. Ne-

nadoma zdrane krogla skozi obroč, pade na tla. Čemu nas muči s tem? Bo li kmalu konec?

Danes je zadnji dan šole. Morajo se izravnavati dolgovni nastali tekoni let. Zazumelo je po šoli, zagibale so klopi, alpe se stresle po oknih. Obrazi so se nakremžili, roke segle po knjigah. Ko je pošla zaloga knjig, so pogumnejši ročno planili v nasprotnike, alabejši pritisnili za njimi, takoj je bila živa kopica. Pritekel je učitelj, nas nazival vinski cvet, divjake, a zamišljeni smo bili tako v svoje maščevanje in osvetlo, da ga nismo slišali ne videli. V neljubem pričakovanju smo le zravnavali klopi in posedli. Na učiteljevem obrazu se bere jeza, nabirajo oblaki, zdaj in zdaj bo tresenje. Ne bo hudega, se jasnijo učiteljev obraz. To je na nas bolj učinkovalo, kot bi leskova. Stopil je na oder in se v kratkih besedah poslovil od nas, dal kratek zadnji nauk za življenje. Besede so mu prihajale iz srca, polne vere prepričanja. Spominjam se, kolik vtis je napravil njegov govor name, in danes se mi zdi, ako mislim kdaj svojemu učencu dati temeljni nauk za življenje, daj mu ga med dvanaestim in štirinajstim letom. Ta čas je najsprejemnejše polje. Zadnji dan sem pričel ceniti učitelja, slabotna misel je prišla v glavo, ni mogla iz ust: Se hodimo v šolo! Pa to pohlevno misel so premagale druge misli o prostosti v šumi in metehu. Kakor bešeč val smo se zagnali proti vratom. Učitelj je hotel zadržati nas z novim naročilom. Nikdo ga ni poslušal. Nekateri so čez okna poskakali, tu-leč smo drli na cesto, metali vesolja klobuke v zrak. Šole je konec. Na pragu je stal učitelj, majal z glavo: Mladina, ti si vinski cvet! Si brisal pot raz čela, gledal je in mislil pa nam...

Sole je konec, mati! Ni je konec! Se začela je, je rekla mati. Le z očetom pojdi! Tako se vrže zrne po njivi! Pazi, je rekel oče. Drži rešeto; rejda se tako, kleplji koso, na tej strani se podreka drevo! — Kaj? Vedno se bo treba učiti? Ne bo miru? —

Le stopi belec, griva kosmata, ne bom te gonil, ne vodi za nos, sam pojdi, kamor te veseli. Le ne poskušaj kovati okroglih iger, znano ti je, da te morem zviti na tla in ti nasoliti meso. Le stopi! Tu je voda. Postoji! Napil se! Se ozrem. Kakšen kraj je to? Kam si me zanesel belec?

Pokešen je travnik, po senu že diši padla trava. V zraku mrgole roji mušč. Z drevesa na drevo je razpel pajek mreže, si zvezal svet. V lahkotni halji stopa med žitom mož, zapoveduje: Tu mahnite! Može mahnejo. Globoko ležijo zakladi. Skrila jih je priroda, v svoje dno zaklenila. Ko prebije tja, bo bogat, velik in močan. Tu križajo ceste kot pajkove mreže, se bije boj, vihtijo kladiva, da odvalijo kamen in pogledajo resnici v obraz! ... Očividno sva na polju človeškega duha, njegove moči, besede in delovanja. Le sezi belec, griva kosmata, ako se ti poljubi, ne bom te več pretepal!

Kolikokrat si že kritiziral sebe radi prenapetosti, izrečene nad tihim znanjem, in zabijeval osramočen: V bodoče bom brzdal svoj jezik, ne izrekal sodbe nad človekom, dokler ne poznam njegovega trpljenja, brezuspešnih poizkusov, stritih upov in prevar. Skupaj sva sedela, nudi mi roko, a je nisem sprejel. Iz boja si prišel sam, si prisedel k njemu. Dalje gre pogovor. Na tvojo dlan je položil breme, zadano od mladosti, in celo svoje življenje. Ne olepšaj ga, ne blati, pripoveduj tako kot se pripoveduje resnica. Sredi pogovora se stresle, trepete, opletala z rokama. Pokajo vezi, človek razgiba grmovje, se je stopil na novo pot. Se ozre in oddahne: Kod sem hodil, kod izkal? Tu je pot, a je nisem videl. S tvojo pomočjo, je sam sebe našel. Oko ne trepete, se ne ogiba več očesa, stoji mirno, prodira, obraza sta se sresnila.

Izgubljena lovca v nepreglednem gozdu se akličeta. Kje sva? je vprašanje. Kam bi krenila? S svojo voljo si je pridobil tvoje prijateljstvo in spoštovanje. Prijatelj si njegov, pregleduješ mu napake. Neznani nagon te oddalji od njega, zamahneš, pretrgaš vezi, ki so vaju blizu vezale. Iz dalje mečeš strele nanj v upanju, da bi ga pomaknil dalje. Vihar v naravi zavri tako nad drevjem, poskuša njegovo moč. Za oblakom se skriva solnce tvoje ljubezni, a on ni zmoešen še tega videti. Zadet je, se pomiluje: Kako sem se prevaril nad njim! Stopil k njemu, odmakneš oblak, da ga

čuti tople žarke in spozna tvoj namen. V resni prijateljski besedi leži tajna sila, nevidna nam sledi pri vseh naših dejanjih in nehanjih. Človek je vrzel list v stoječi tolmun. Čez keta se je vrnil, segel s palico na dno. List se je vrstel k dnu. Ko ga je prinesel na površje, tudi ni bil več gol, prerastel ga je vodni mah. Z dotikljajem se je obenem vznemirilo dno, tanke mahovite niti se polagoma dvigajo proti površju. Na isti način kot prijateljska deluje sovražna beseda.

Krstili so ga s smešnim imenom, za vedno je nesrečen, zavrežen in proklet. Mnoge je tepa usoda sovražne besede, strli so jo, druge je strla usoda, ki bi jih ne bila, da je njim kdo podal roko. Saj so klicali, a nikdo se ni zmenil. Nezadovoljni a svetom in samim seboj so legli, pa tudi zemlja jih ne obdrži. Med nami so, iskajo delu svojemu plačila, ki ga dolguje svet. Zaprem oči in vprašam: Kaj mi je storiti, da vam povrnem, kar dolgujem? Odgovarjajo: Nam ničesar ne dolguješ, dolguješ pa drugim, ki še žive! Kaj morem za te storiti? Živi tako, da boš ljudem vzor. Samo po tej poti moreš plačati. Hočem, sem odgovoril. Tedaj se pripravil! Čaka te mnogo dela, boja in mučeniška smrt! Si li močan za vse to? Ugovarjal sem: Kaj ni po zmagi miru, oddiha, odmoru? Hotel bi prijetno živeti. Nisem več odgovarjal ne spraševal. — Beseda ni mrtva, prazna stvar: trga krinke iz obrazov. Z besedo moreš človeku vrniti vero, mladost, z besedo uničiš življenje.

Organizirala se je toipa navihancev, v šali so z besedo resno nasakovali človeka. Peti dan so ga že pokopali. Čez sedem let se je trudil, vzel je mero celo od samega peklenskega glavarja. Nekega dne je sadove svojega dela naložil na voz in prijetno zadremal. V klancu je zlikovec zakričal: Hi, bišter hod! Stopil je konj s ceste, prevrnil voz, umetnost se je v kosce zdrobila, umetnik sam si je komaj rešil golo življenje.

Z besedo so ljudje njevedneža povzdignili v človeka. V vojaku je zmagal, a slabotna beseda ga je porazila. Beseda je kruh, prejde v telo, se prekuha v nas, ostane v krvi, mesu in kosteh. Nadalje svojo nalogo. Brez ma-

terne besede otrok ne raste ne razvija in telesno povzroča. Beseda najbogatejša plača. Kako nas žela slišati prijatelj besede, ki krepi slabotne.

Brez poznanja ni spoštovanja. Koliko nesrečnih ljudi bi bilo srečnih, celo vojske bi neko bi se medsebojno poznale. Le toli kladivo, spajajo le dele, najmanjše ponudbe ne bij. V led je bila zemlja zakam, kamen mrzel, neobrazno bilo življenje. Neutruden čas je dal možu besedo. Poljubi je hitel z dletom čebati hladni kamen. Polagoma oživela, mehkeje črtil, vklesal, podobne človeškemu razu. Iz njega že sijeva vera, duh, ki zmaga mehanizem. S svojim delom si odpira v one kraje, na nova polja, ga zopet čaka boj, trud in kaj? Ali je res konec začel? Na mig, ako le hočem, strepe vode, se zgane listje po zaplešajo vetrovi. V naročju rode sem. Lahno drhte v dno v miru leži. Tam ležijo botne, razbite niti, misli. Kdor se je dotakne, je mogoče skozi nje govori priroda. V večem arcu ležijo zakladi vega bogastva. — Jože Kovar

FARMA NA PRODAJ

120 akrov obsegajoča farma, 100 akrov obdelane zemlje vsem dobrim poslopjem se da. Je le pol milje od mesta. Več pojasnila dobite pri lastniku: J. M., 864—74th Ave. West Allis, Wis.—(Adv.)

DA SKUHAŠ DOBRO VO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, belci, ali in vse druge potrebščine. Poslujemo po preporočilo, da je doma pri kuhinji vedno le najboljši in najcenejši.

Groceries, hladilarni in v daljavo pošiljamo damo primerno post pri večjih naročilih. Pili informacije na:

FRANK OGLAR, 6401 Superior Avenue, Cleveland

PRODA SE 7-sobna dvostropna hiša, ves hrastov gorka voda, gorkota, modnarejena, elektrika, plin itn. garaži za dva avtomobila. O site se na: 8135 So. Kome Ave., Chicago, Ill. (A)

IZZA KONGRESA

Zgodovinski roman. Pisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Vodila sta to razposajeno družbo francoski grof de la Ferronnays in mladi markezi de San Marzino, oba jako izprižena mladiča. S sabo so privlekli signora Pepito in signora Melito, mladi, a bolj neznatni pevki pri laški operi. Bili sta nališpani in se svetili od nog do glave kakor kmečki oltar. Ker svojega devlišva nikdar nista posebno branili, sta bili ljubljenci vseh mladih atašejev, dasi sta v prvi vrsti uživala zaščitene pravice grof de la Ferronnays in markezi de San Marzino. Ta malovredna diplomatska mladež se je torej okoli ene usula v dvorano. Zavladalo je francosko čebljanje; krik in smeh sta polnila plesiške. Mladi Lahinji sta čikali svojo laščino in plesali kakor dve vrtavki. Gracijoznost in ljubkost sta kazali v vsakem koraku in atašejji so od veselja kar rajali. Za drugo občinstvo in tudi za druge plesalce se niti nismo niso. Ker sta samo dva mogla plesati, so se drugi postavljali po dvorani ter vpili: "Dona Pepita, se z mano! Dona Melita, name nikari pozabiti!" Svojo prošnjo so izrekli z gestami in poželjivimi pogledi. Signora Pepita in signora Melita sta kar iz roke v roko hiteli, dočim meščanke niti plesati niso mogle. Meščankom je namreč srce v hlačice zdrknilo, ker niso umeli tako virtuosno plesati in ker so se bali, da bi ne nastal kak konflikt, katerih so tuji gospodji kar lakali.

Občinstvo, ki se poprej nad Lederwaschevo in gospodom Rudolfom ni prav nič moralno razljudilo, je sedaj kar besnelo. In to pred vsem zagledal, ker sta na ples pripeljani bili dve pevki, na ples, katerega je priredilo ljubljansko meščanstvo, ki se vendar ni moglo pajdašiti z navadnimi pevkami laške opere! Poleg tega sta bili ti igralci še jako mični, kar je posebno razgelo matere, katerih hčerke so morale radi tega sedeti! Isto tako je bila huda jeza med plemenitaškami. Sami sinovi iz starih in dobrih hiš, pa niso imeli niti pogleda za domače plemstvo, ki je po svoji večini tudi izhajalo iz starih in dobrih hiš! Ali kdo naj tem roparskim pticam pove, da občinstvo ni zadovoljno z njih vedenjem in da hoče na plesu, katerega si je priredilo, tudi plesati! Župan je odklonil vsako posredovanje, ker svoje uradne osebe ni hotel vtakniti v klešče, ki bi ga lahko prav občutno občepale. Končno je mladi Marija Josip Turjaški na pritisk dam iz svojega kroga vzel delikatno zadevo v roko. Ker je bil grof de la Ferronnays najglasnejši in ker se je bil že prej pri guvernerju nekaj seznanil z njim, je pristopil grof Turjaški k njemu, ko je ravno z damo. Melito ob roki po dvorani šetal.

"Le kratko besedico, grof, bi z vami rad izpregovoril, če vam je všeč."

De la Ferronnays je prijudno obstal: "Če lo vrsto besed, grof Turjaški! Samo če hočete! Pardon, morda želite, da vas predstavim svoji dami? Pikanten hudiček je, pa drag, grof Turjaški!"

Signorita Melita se je kričeče zasmejala: "Razen tvojega nočnem nobenega znanja! V Parizu seveda, tam pa ceneje živiti, ti krokodil ti!" Lahno ga je udarila s pahljačo po obrazu.

Marija Josip je kar otrpnil. Oni pa je lahkodušno pristavil: "Vidite, grof, taka je ta ženaka! Hudiček — a svojega denarja je vredna! Po kongresu bi jo vam priporočal, grof Turjaški!"

"Hvala na vaši ljubeznivosti, grof de la Ferronnays! A vaših svetov in vaših priporočil res ne potrebujem!"

Grof Marija Josip je govoril te besede z vso Turjaškovo ošabnostjo. Francoškemu plemiču je takoj izginila vsa prijaznost z obraza. Pogladil si je male brkice pod nosom ter odgovoril ledeno: "Prav, kakor vam drago!"

"Hotel je oditi, a grof Turjaški mu je položil roko na ramo: "Se nekaj, grof de la Ferronnays! Občinstvo se pritožuje. Ti vaši dami — te besede je izpregovoril s posebnim, a zaničljivim naglasom — ti vaši dami bi tu akoraj plesati ne smeli!"

"Pardon, grof Turjaški, sem prav čul!"

De la Ferronnays je spustil svojo plesalko izpod pazduhe, se postavil pred mladega Turjačana in ga meril od nog do glave. Kakor jeklo trd mu je bil glas: "Torej menite, da vam — to je posebno naglašal — naša družba ni dovolj dostojna?"

"Tega nisem trdil!"

"Dobro torej! Ne vem, kaj bi potem imela še govoriti! Bon soir, grof Turjaški!"

Sredi dvorane ga je pustil in Marija Josip je moral odriniti in svojim damam povedati, da ni ničesar opravil. Mladi pevki sta ostali vladarici na plesu, pa vendar ne dolgo. Izpodrinila ju je gospodična Fina Čekova, ki je bila nastopila najprej v narodni noši. Govoril je z njo tudi knez Metternich. Po odhodu diplomatov se je pri znani rodbini v hiši na Starem trgu preoblekla ter se moderno opravljena kot "ateklena princesinja" vrnila na ples. Stari meščanje, ki so v svoji mladosti gledali kongresne dame ljubljanske, so se v svoji starosti še živo spominjali tistega trenotka. Navdušeno so pripovedovali, kaka miloba se je tisto noč širila okrog Čekove Fina. Kako je bila impozantna, a obenem ljubka, da je z veseljem pozivala na njej vsako oko! Mati in oče sta s ponosom čutila, da je Fina kraljica današnjega plesa. Gospa Eliza je prav milostivo sprejemala grenke čestitke svojih znanck, katerih hčerke so samevale na plesu. Ali nekaj je to noč kakor megla leglo na srce gospe Elize: misel namreč, da se je to zaroko z Andrejem Smoletom vendarle prehitela in da bi se izredna lepota njenega otroka v takih časih bila lahko in bolje kam drugam oddala, ne da bi ji bilo treba lažiti za suhoparno gospo Smoletovo! A mladi človek tudi zapravlja in že sedaj se vede proti dekletu, kakor da njen gospodar in zapovednik, sedaj ko je z njo samo zaročen! Kaj bode šele po poroki?

Ko sta sedli v vrsto ob steni, je vprašala gospa Eliza svojo hčerko: "Andreja ne vidim. Kaj to pomeni?"

"Kaj če pomeniti, mama. Vendar veš, da ne pleše!"

Deklica je bila v zadregi in skrbna: mati je to opazila.

"Nič naj ne pomeni, če ženin svojo nevesto samo pušča na ples? Povem ti, vedenje tvojega Andreja mi je vedno manj všeč. Včas je tudi meni nasproti kot drvar, a ne kot ženin ženin mojega otroka!"

"Nekaj jezen je!" je šepnila Fina.

"Jezen? Čemu naj bo jezen?" se je začudila gospa Eliza. "Mi bi pač imeli obilo prilik, da bi se jezili na njega. Vsako noč se skupaj vlačijo s tistim pijanim Zupanom! Čemu naj bo torej jezen?"

Fina je zardela do kostanjevih las: "Zvedel je —"

"Kaj naj je zvedel? O moji hčeri, katero sem sama odgojila, se ne more nič zvedeti!"

"Na cesti so me videli z mladim knezom! In povedali so mi!"

Materi se je kar razjasnil obraz: "Z našim mladim knezom! In pri tem sta se le slučajno sčela?"

"Pisal mi je, mama, in morala sem mu povedati, da sem že drugemu obljubljena."

"In to naj bo nespodobno? Seve, on ki je sam slabši od voznika. Simple, se jezi radi tega! In knez, kaj ti je govoril?"

Od radovednosti se je napelo lice stari gospe.

"Da me ljubi in da je za celo življenje nesrečen, ker sem drugemu obljubljena." Dekle je pri tem lahno vzdihnilo. "Pri slovesu je imel solze v očeh! Prav res, mama!" Zopet je vzdihnila.

"Kaj boš vzdihovala, Finca," jo je tolažila mati. "Čekovi se še nismo nikdar za nikomer metali in tudi za Smoletovim se nam ni treba! Zaroka, hvala Bogu, ni veriga! Mor-da je božja volja tako!"

Gospa Eliza je takrat akoraj glasno vzdihnila. Na plesišču se je prikazal mladi Neri Corsini, opravljen po najnovejši modi. Bledolichen je bil in vidna melanholija mu je tičala na obrazu.

Mati Eliza je zašepetala: "Se danes je žalosten, Fina!"

Z zadovoljnim vikom so ga sprejeli mladi atašejji in obe doni sta mu hiteli nasproti prav kot staremu znanecu, kar je brez dvombe tudi bil. Danes pa Neri Corsini ni hotel poznati niti Melite niti Pepite. Zaničljivo je obe zavrnili z roko in tudi za ogovore diplomatskih svojih tovarišev se ni zmenil. Resno je korakal med njimi, a odgovarjal ni nobenemu. Njegovo vedenje je izražalo, da nikakor ne odobruje nastopa te družbe in da noče z njo občeati.

"Pogaj!" je izpregovorila gospa Čekova zadovoljno, "za te križave ljudi ne mara. Dober in pošten gospod je, ki ve, kaj se spodobi. In kako interesanten je!"

(Dalje prihodnjič.)

Kadar se nameravate preseliti telefonirajte Wabash 6000

KADAR se preselite, potrebujete najprvo plin v svojem novem stanovanju.

Ko ste se odločili za novo stanovanje in veste za datum svoje preselitve, tedaj pokličite plinsko družbo, ali ji pa pišite. Sporočite pravilno addresso svojega novega stanovanja, številko nadstropja ali apartamenta in kje in kdaj lahko naš uslužbenec dobi ključ.

Pomote zakasnujejo. Ne pozabite, da mora naš nadzornik pregledati vsako sobo, preden odpre plin. To se zgodi zaradi tega, da se prepiča, da je plin povsod zaprt.

Nikar ne čakajte do zadnjega, en dan ali dva pred selitvijo. Preje, ko prejmemo te informacije, toliko hitreje pripravimo za vas plin.

THE PEOPLES GAS LIGHT AND COKE COMPANY

Michigan Avenue in Adams Street

Ako se izvrši s kurjavo — tedaj lahko te storite boljše s PLINOM